

Skogsgenetiska resurser i Sverige

Status och åtgärdsbehov

Sverige är ett skogsland och våra skogsgenetiska resurser är värdefulla för ekonomi, miljö och samhälle. Men åtgärdsbehoven är många.

I juni 2020 publicerade Skogsstyrelsen en rapport om status och åtgärdsbehov för skogsgenetiska resurser i Sverige. Rapporten tar ett nytt helhetsgrepp på området. Den behandlar användning, skötsel, institutionella ramverk, forskning, bevarande och information om skogsgenetiska resurser. Rapporten har tagits fram på uppdrag av regeringen och FN:s livsmedels- och jordbruksorgan, FAO.

FOTO: LENNART SVENSSON

Skador av granbarkborre och andra skadegörare förväntas bli allt vanligare i och med klimatförändringen. Receptet är att framtidsanpassa skogen med tanke på klimat, ståndort, genetiska resurser och skötsel.

Vad är skogsgenetiska resurser?

Den genetiska variationen är grunden för all evolution och är en viktig del av den biologiska mångfald vi är beroende av.

Skogsgenetiska resurser är det ärftliga material av skogsträd och andra vedartade växter som är av ett faktiskt eller potentiellt ekonomiskt, miljömässigt, vetenskapligt eller socialt värde. (Definition från FAO)

Här är några av rapportens slutsatser:

FRAMTIDSANPASSA SKOGEN

Skogen och skogsbruket är utsatta för många hot som extrema väderhändelser och skadegörare. Flera av dessa hot förväntas tillta på grund av klimatförändringar. Många skogsägare behöver därför anpassa sitt skogsbruk. Det handlar om variation och ståndortsanpassning, det vill säga att använda både rätt och fler trädslag och en större palett av lämpliga skogsbruksåtgärder vid föryngring, gallring och avverkning. Det leder samtidigt till att vi brukar skogsgenetiska resurser mer uthålligt och främjar biologisk mångfald och sociala värden. Vi får mer vitala, varierade och vackra skogar.

NYTTAN AV SPÅRBARA PLANTOR

De allra flesta träd som planteras idag är förädlade granar och tallar. Information om trädens identitet och genetik behöver dokumenteras. På så sätt går det att följa

upp hur trädens genetik i praktiken påverkar exempelvis tillväxt och eventuella skador. Skogsstyrelsen vill därför undersöka möjligheten att utveckla ett nationellt system för att dokumentera och spåra skogsodlingsmaterial.

FOTO: MICHAEL EKSTRAND

Identitet okänd. Ett spårbarhetssystem med både DNA-analys och dokumentation kan koppla trädens egenskaper och utveckling till en fröplantage. Detta kan ge värdefull information till förädlare, skogsägare och myndigheter.

FRÅN POLICY TILL PRAKTIK

Skogsgenetiska resurser är ett ganska okänt begrepp för många. Därför kommer Skogsstyrelsen att öka medvetenheten om och synliggöra och integrera skogsgenetiska resurser mer systematiskt och tydligt i policyer och rådgivning som rör en hållbar utveckling i skogen.

FOTO: JOSEFINA SKÖLD

Fältdiskussion i Uppsalatrakten. Värdet av att bevara och hållbart bruka skogsgenetiska resurser behöver uppmärksammas och framgå tydligare i olika policyer, strategier och rådgivningsaktiviteter.

KUNSKAPSBRISTEN GÅR ATT ÅTGÄRDA

Kunskapen om skogsträdens genetiska variation är generell låg. Men det måste inte förbli så. Skogsstyrelsen och andra aktörer behöver peka mer aktivt och systematiskt på forskningsbehov till regering, universitet och forskningsinstitutioner. Bland annat behövs forskning om konsekvenserna av den omfattande och ökade användningen av förädlade plantor på miljö- och produktionsvärden. Andra forskningsbehov rör skaderisker hos förädlade träd kopplat till klimatförändringar och resistens för olika skadegörare.

Genetiska resurser är en av skogens många ekosystemtjänster som ger nytta för människan. Vi behöver veta mer om olika konsekvenser av skogsodling med förädlad material. Vi behöver även kunskap om, samt åtgärder och styrmedel för att förbättra statusen hos flera ekosystemtjänster.

GRAFIK: BO PERSSON

FÖRÄDLING OCH FRÖKÄLLOR AV FLER TRÄDSLAG

För ett variationsrikt och klimatanpassat skogsbruk som hållbart använder genetiska resurser behöver vi förädlingsprogram och produktion av frö för fler trädslag än idag. Det främjar en bredare användning av olika trädslag vid sidan av gran och tall, inte minst lövträd. Det är också viktigt att arbeta mer aktivt med resistensfrågor i förädlingsprogrammen.

FOTO: SANNA BLACK-SAMUELSSON

Växthusodling av förädlade gran- och tallplantor. Planteringen med förädlad gran och tall har ökat successivt under 2000-talet. Förädlingsprogram och fröproduktion för flera trädslag, inte minst lövträd, behövs för att sprida risker i skogsbruket.

ÖVERVAKA OCH BEVARA GENETISK VARIATION

Idag känner vi inte till hur skogsträdens genetiska variation har förändrats över tid. Därför behöver vi metoder och system för att genetiskt övervaka prioriterade skogsträd.

Skogsstyrelsen bevarar genetisk variation av vanliga inhemska trädslag i biotopskyddsområden för all framtid. Men resurser behövs för naturvårdande skötsel av skyddad skog, med eller utan genressurser, om den långsiktigt ska bevara sitt värde. För att bevara genetisk variation hos mindre vanliga trädslag krävs stora skyddade områden. Förhoppningen är att naturreservat i framtiden kan ha den funktionen.

FOTO: KARIN EKSTRÖMER

I över 400 biotopskyddsområden bevarar Skogsstyrelsen mer än 600 genressurser (bestånd) av vanliga inhemska skogsträd för all framtid. Men behovet kvarstår att bevara genetisk variation hos rödlistade och mindre vanliga trädslag.

MER OM SKOGSGENETISKA RESURSER

Vill du veta mer om status och åtgärdsbehov för skogsgenetiska resurser i Sverige? Här hittar du Skogsstyrelsens rapport

WWW.

skogsstyrelsen.se/om-oss/publikationer/

FOTO: JAN BENGTSSON

Vilka skogsgenetiska resurser som har ett faktiskt eller potentiellt värde för ekonomi, miljö, samhälle eller vetenskap är delvis okänt. Därför är det viktigt att bevara skogsträdens genetiska variation och att uthålligt bruka den.